



Turizm Sektöründe AB Projeleri: Tuyup Örneği

EU Projects in Tourism Sector: TUYUP Project Sample

İrfan MISIRLI¹, Kurtuluş TUNCER²

Özet

Türkiye’de eğitim, turizm, istihdam, ekonomik kalkınma, belediyeçilik gibi değişik alanlarda projeler hazırlanarak, AB mali yardım programları kapsamında finansal destek sağlanmaktadır ve projeler yürütülmektedir. “Turizm Sektöründe İşverenlerin ve Çalışanların Uyum Yeteneklerinin Arttırılması Projesi (TUYUP)”, program otoritesi Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve yararlanıcısı Kültür ve Turizm Bakanlığı olan, AB uyum sürecinde insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik bir projedir. Çalışmanın temel amacı TUYUP’un temel bileşenlerinin, amaçlarının, hedeflerinin ve çıktılarının irdelenerek, turizm sektörü paydaşlarının bilgilendirilmesi ve sektörde yapılacak yeni projeler için önerilerde bulunulmasıdır. Bu sebeple çalışmada, TUYUP’un hedeflerinin gerçekleştirilme kabiliyeti değerlendirilmiştir. Araştırma nitel yöntem doküman taraması tekniği ile yapılmıştır. Elde edilen dokümanlardan ulaşılan bilgiler doğrultusunda projenin hedeflerine ulaşma düzeyi ve sürdürülebilirlik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstihdam, Kupon Eğitim, Proje, Turizm, TUYUP, Yeşil Yıldız

Abstract

In Turkey, education, tourism, employment, economic development, and municipal projects in different areas such as preparation and financial support are provided for by the EU financial assistance programs and projects. The “Increasing the Adaptability of Employers and Employees in the Tourism Sector Project (TUYUP)” is a project for the development of human resources in the EU harmonization process, whose operating authority is the Ministry of Family, Labor and Social Policies and the beneficiary is the Ministry of Culture and Tourism. The main purpose of the study is to examine the basic components, goals, objectives and outputs of TUYUP, to inform the stakeholders of the tourism sector, and to make suggestions for new projects to be made in the sector. For this reason, in the study, the ability of TUYUP to achieve its goals was evaluated. The research was conducted with a qualitative method document scanning technique. In line with the information obtained from the documents, the capacity of the project to reach its goals and its sustainability status were explored.

Keywords: Employment, Green Star, Project, Tourism, TUYUP, Voucher Training

¹Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Kastamonu, Türkiye

²Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, Türkiye

ORCID:

İ.M.: 0000 0001 9400 005X

K.T.: 0000 0002 5367 5509

Corresponding Author:

Kurtuluş TUNCER

Email:

Kurtulus.tuncer@hotmail.com

Citation: Mısırlı, İ. ve Tuncer, K. (2021). Turizm sektöründe AB projeleri: TUYUP örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (1): 135-144.

Submitted: 19.01.2021

Accepted: 08.03.2021

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği 10-11 Aralık 1999 tarihinde gerçekleşen Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'yi aday ülke olarak kabul etmiştir. Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri açısından yeni bir dönem başlamış ve Birlik tarafından sağlanan mali yardımlar yeniden yapılandırılmıştır. Mali yardımın temel amacı, adaylık sürecindeki Türkiye'nin yasal ve kurumsal düzenlemeleri yapabilmesi için hazırlayacağı projelerin desteklenmesidir. Bu kapsamda Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı tarafından proje teklif çağrılarında bulunmaktadır. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları projeler hazırlayarak finansal desteklerden yararlanmaktadır. Turizm alanında yapılan proje teklif çağrılarının genel amacı, turizmin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin, istihdam, eğitim gibi alanların desteklenerek sağlanmasıdır. Bu bağlamda Turizm Sektöründe Kadın İstihdamını Geliştirme Projesi (TUSKİP), Turizm Sektöründe İşverenlerin ve Çalışanların Uyum Yeteneklerinin Artırılması Projesi (TUYUP), Tarım Turizmi Projesi (TaTuTa) ve Avrupalı Seçkin Destinasyonlar Projesi (EDEN) gibi projeler hazırlanarak yürütülmüştür. Bahsi geçen projeler her ne kadar proje görünürlük çalışmaları doğrultusunda tanıtılsa da, turizm sektöründeki tüm paydaşların projelerin amaçları, hedefleri, gerçekleştirme düzeyleri konularında bilgi sahibi oldukları söylenememektedir.

TUYUP Avrupa Birliği Müktesebatına uyum sürecinde Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Programı ve IPA IV İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı kapsamında hazırlanan ve yürütülen bir projedir. Proje ile işverenlere, işgörelere, yöneticilere, eğitimcilerle yönelik eğitimler planlanarak uygulanmıştır. Turizm sektöründe yaratılan istihdamın, kupon eğitim gibi yenilikçi eğitim modelleri ile uyum yeteneklerinin artırılması hedeflenmiş, çevreye duyarlı turizm algısının yerleşmesi için "Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi Verilmesine Dair 2008/3 numaralı Tebliğ" desteklenerek yeşil yıldız uygulaması hayata geçirilmiştir (URL-1, 2020).

TUYUP turizm alanında işverenlerin ve çalışanların uyum yetenekleri sorunsalına, yenilikçi eğitim modelleri ile sürdürülebilir çözümler getiren bir proje olarak irdelenmeye değerdir. Çalışma nitel yöntem doküman taraması tekniği ile yapılmıştır. TUYUP'un proje aşamasında belirlenen amaçları ve hedefleri ile proje sonucunda elde edilen çıktılar karşılaştırılarak değerlendirilmeler yapılmıştır. Böylelikle turizm alanında yürütülen TUYUP'un sonuçları hakkında bilgi paylaşımı yapılması ve turizm sektöründe yapılacak yeni projeler için önerilerde bulunulması amaçlanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turizm ve İstihdam

İşlendirme, birine ya da birilerine aynı ya da nakdi ücret karşılığında iş sağlanması anlamına gelen istihdam Türk Dil Kurumu Sözlüğünde,¹ bir görevde, bir işte kullanma olarak tanımlanmaktadır. Doğada kendiliğinden var olan tüm kaynaklar işgücü olmadan kullanılabilecek durumda değildir. "Üretimin en önemli unsuru insan gücü/işgücüdür, çünkü insan faktörü olmadan diğerlerinin kendi başlarına üretimde bulunmaları düşünülmeyeceği gibi diğer üretim faktörlerini bir araya getiren, bunları üretim sürecine sokan ve yönlendiren de yine insan veya işgücünün kendisi olmaktadır" (Yıldırım, 2014: 3). İstihdam bütün üretim faktörlerinin dolayısıyla işgücünün üretimde kullanılması, işe koşulmasıdır (İdrisoğlu, 2016: 32).

İnsanların hayatlarını idame ettirebilmek, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yaptıkları ekonomik faaliyetler, tarım sektörü, sanayi sektörü ve hizmet sektörü olarak üç ana sektörde toplanmaktadır. Teknolojik gelişmeler ile tarım ve sanayi sektörlerindeki birçok alanda

¹ Türk Dil Kurumu (TDK)

mekanizasyon ve otomasyon iş gücü ihtiyacını nispeten azaltmaktadır. Hizmet sektöründe ve dolayısıyla turizm sektöründe mekanizasyon ve otomasyon imkânı sınırlı olabilmektedir. Bu da turizm sektöründe diğer sektörlere nazaran daha yoğun bir işgücü ihtiyacı doğurmaktadır (Sezgin, 2001: 67)

Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye’de yapılan nüfus sayım sonuçlarını 0-14, 15-64 ve 65+ yaş grupları şeklinde sınıflandırarak istatistiki tablolar oluşturmaktadır. Çalışma çağı nüfusu olan orta yaş grubu 15-64 olarak değerlendirilmektedir (Şahin, Ertogral ve Yarıcı, 2019:292-304). Yaş gruplarına göre nüfus dağılımının verildiği Tablo 1’e göre Türkiye’de çalışma çağı nüfusunun %67,7 olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (URL-2, 2021)

Yıl Year	Yaş grubu Age group	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total (%)	Erkek Male (%)	Kadın Female (%)
2020	0-14	19 068 237	9 784 410	9 283 827	22,8	23,3	22,3
	15-64	56 592 570	28 617 683	27 974 887	67,7	68,3	67,1
	65 +	7 953 555	3 513 892	4 439 663	9,5	8,4	10,6

İstihdam edilenlerin sektörel dağılımının verildiği Tablo 2’ye göre Türkiye’de istihdam edilenlerin %50’den fazlasının hizmet sektöründe istihdam edildiği görülmektedir.

Tablo 2. Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (URL-3, 2021)

Yıl - Year / Aylar - Months		Bin kişi - Thousand person					Yüzde-Percentage (%)				
		Toplam Total	Tarım Agriculture	Sanayi Industry	İnşaat Construction	Hizmetler Services	Toplam Total	Tarım Agriculture	Sanayi Industry	İnşaat Construction	Hizmetler Services
2020	Ocak – January	27 266	4 376	5 649	1 410	15 831	100,0	16,0	20,7	5,2	58,1
	Şubat – February	26 753	4 157	5 593	1 395	15 609	100,0	15,5	20,9	5,2	58,3
	Mart – March	26 133	4 280	5 508	1 290	15 055	100,0	16,4	21,1	4,9	57,6
	Nisan – April	25 614	4 485	5 344	1 250	14 535	100,0	17,5	20,9	4,9	56,7
	Mayıs – May	25 858	4 865	5 272	1 342	14 380	100,0	18,8	20,4	5,2	55,6
	Haziran – June	26 531	5 118	5 297	1 526	14 590	100,0	19,3	20,0	5,8	55,0
	Temmuz – July	27 263	5 283	5 354	1 669	14 957	100,0	19,4	19,6	6,1	54,9
	Ağustos – August	27 554	5 289	5 460	1 722	15 083	100,0	19,2	19,8	6,2	54,7
	Eylül – September	27 707	5 132	5 517	1 739	15 319	100,0	18,5	19,9	6,3	55,3
	Ekim – October	27 447	4 835	5 584	1 748	15 279	100,0	17,6	20,3	6,4	55,7
Kasım - November	27 066	4 515	5 667	1 686	15 198	100,0	16,7	20,9	6,2	56,2	

Tablo 1 ve Tablo 2'deki veriler birlikte değerlendirildiğinde, 15-64 yaş aralığında istihdama katılması gereken grubun %50'den fazlasının hizmet sektöründe istihdam edildiği görülmektedir. 2005 yılında hizmetler sektörünün toplam istihdam içindeki payı %51,13'ten 2015 yılında %59,40'a, aynı yıllarda turizm sektörünün toplam istihdam içindeki payı %7,86'dan %8,08'e çıkmıştır (Samırkaş Komşu, Eban, 2020: 6-7). Hizmetler kategorisinde sayılan turizm faaliyetleri, hem doğrudan hem de dolaylı olarak istihdama olumlu katkı yapmaktadır. Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve yılın tamamına yayılması da turizm hareketlerinin yarattığı istihdam etkisini arttırmaktadır.

Günümüzde haftalık çalışma saatlerinde işgörenler lehine yapılan düzenlemeler daha çok boş vakit yaratmakta ve geniş kitleler daha çok turizm hareketlerine katılabilmektedir. Türkiye 2019 yılında 45,1 milyon yabancı turist ve 6,7 milyon yurt dışı ikametli vatandaş ziyaretçi olmak üzere toplam 51,8 milyon ziyaretçi ağırlamıştır. 2018 yabancı ziyaretçi sayılarına göre Türkiye Avrupa'da dördüncü Dünya'da ise altıncı sıradadır (URL-4, 2021). Türkiye'de turizm hareketlerinin büyüklüğü, turizmin toplam istihdam içindeki payının yüksek olmasını sağlamaktadır.

2.2. Turizm ve Proje

Proje, bir sonucu hedefleyen özgünlüğü olan ve belirli bir sürede tamamlanan ve tamamlandıktan sonra tekrar başlamayan tüm çalışmalardır (URL-5, 2020). Gözlem yapma, bilgi toplama, bilgileri analiz etme, elde edilen bilgiler arasında neden sonuç ilişkileri arama projelere bilimsel bir özellik kazandırmaktadır. Proje, belirlenen hedef ışığında aynı ve mali kaynakların koordine edilerek belirli zaman ve bütçe ile sonuçlandırılıp hedefe ulaştırılmasıdır (Yozgat, 2000: 5).

Türkiye'de AB uyum sürecinde, AB hedeflerinin hayata geçirilmesi, bir faaliyetin uygulamaya konulması için hibe programlarından yararlanılmaktadır. Avrupa Birliği Programları, Avrupa Birliği ülkeleri ile aday ülkeler arasında işbirliğini teşvik etmek için yürütülmektedir. Programlar, Avrupa Birliği politikaları çerçevesinde belirlenen alanları kapsayacak şekilde hazırlanmakta ve programlar ile hibe desteği sağlanmaktadır. Hazırlanan programların temel amacı üye ülkeler ile aday ülkeler arasında işbirliğinin geliştirilmesidir. Bu sebeple programlara başvuruda farklı ülkelerden ortakların olması şartı aranmaktadır. Program ile sağlanan hibe destekleri yatırım içermeyen projelere (kültürel faaliyetler, personel değişimi, araştırma projeleri, bilgi paylaşım projeleri gibi) verilmektedir. AB hibe programları çerçeve program doğrultusunda, çerçeve programın amaçlarına yönelik hazırlanırlar. AB hibeleri; doğrudan bir ödeme olup ticari nitelik taşımazlar ve sözleşme makamı tarafından bir yararlanıcıya verilirler (Gedik, 2010: 118).

Türkiye 26 Şubat 2002 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşma" sonrasında aday ülke sıfatı ile Avrupa Birliği Programlarına katılmaya başlamıştır. Avrupa Birliği hibe programlarından kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, STK'ler, yükseköğretim kurumları, KOBİ'ler ve tarımla ilgili alanlarda çalışanlar yararlanmaktadırlar (Gedik, 2010: 118-119). T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı 2014-2020 döneminde uygulanmakta olan programlardan yedi programa, katılma kararı vermiştir (URL-6, 2020). Bu programlar:

- Erasmus+: Eğitim, Öğretim, Gençlik ve Spor Programı
- Horizon 2020: Araştırma ve Yenilik Çerçeve Programı
- COSME: İşletmeler ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı
- Yaratıcı Avrupa
- EaSI: İstihdam ve Sosyal Yenilik

- Customs 2020
- Fiscalis 2020

Bu programlardan Erasmus+ için eğitim kurumları mesleki eğitim ve dolayısıyla turizm eğitimi anlamında ve EasI için turizmde istihdam anlamında proje teklif çağrıları yapılmaktadır. A.Ç.S.P.B., insan kaynaklarının geliştirilmesi ile ilgili Türkiye'ye verilen Avrupa Birliği fonlarının kullanılması, program ve projelerin hazırlanması, yönetilmesi, uygulanması, izlenmesi, denetlenmesi ve değerlendirilmesi görevini üstlenmiştir. A.Ç.S.P.B. 2010-2020 yılları arasında program otoritesi olarak 871 proje imzalamıştır. Projelerin 19 tanesi hala devam etmekte olup 852 tanesi tamamlanmıştır (URL-6, 2020). Kalkınma Ajansları ve diğer otoritelerin proje teklif çağrılarında turizmin ve istihdamın proje öncelikleri içinde olduğu görülmektedir. Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi, Gel Bir Gün Misili Ol, İpekyolu Misafirevi, Lavanta Kokulu Köy, Dört Mevsim Foça, Troya Kültür Rotası, Kars Peynir Rotası, Safranbolu Hatırası gibi projeler turizmin öncelik içinde olduğu projelere örnek olarak gösterilebilir (URL-7, 2021).

İstihdam, eğitim, hayat boyu öğrenme, sosyal içerme, teknik yardım insan kaynaklarının geliştirilmesi ile ilgili Avrupa Birliği Programı olan IPA IV programının öncelikleridir. TUYUP AB Katılım Öncesi Yardım Programı IPA IV İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı kapsamında hazırlanan 7.558.813 € hizmet alımı ve 145.528 € mal alımı bütçeli (%15 Türkiye, %85 AB katkısı) K.T.B. ile A.Ç.S.P.B arasında 10/05/2012 tarihinde imzalanan sözleşme çerçevesinde, 15/01/2014 tarihinde yürürlüğe girmiş 15/07/2016 tarihinde de tamamlanmıştır.

TUYUP sürdürülebilir ekonomik ve sosyal büyüme hedefine yönelik olarak, insan kaynaklarına olan yatırımın artırılması, çevre dostu bakış açısının ekonomik koşullar ve küreselleşme sürecindeki değişiklikler ile uyumlaştırılması ve çalışan ve işverenlerin uyum yeteneklerinin arttırılmasını hedeflemiştir. Proje ile K.T.B. turizm işletme belgesine sahip olan konaklama ve yiyecek içecek işletmelerinde, işletmeciler ve işgörenlerin Avrupa Birliği standartlarına uyum yeteneklerinin geliştirilmesi ile hizmet kalitesinin arttırılması, turizm sektöründe yer alan paydaşlarla merkez ve yereldeki kamu kurumlarının eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Projenin süresi 15/01/2014 – 15/07/2016 arası 30 aydır. Projenin sözleşme makamı A.Ç.S.P.B, yararlanıcısı ise K.T.B.'dir. Projenin teknik desteği Alman Uluslararası İşbirliği Teşkilatı (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit –GIZ-GmbH) liderliğindeki konsorsiyum (International Services, GFA, SEQUA, ANKON, ÖSB, ÖYKÜ, DSFT) tarafından yürütülmüştür.

3. YÖNTEM

Özel ve genel amaçları ile hedefleri olan projeler, proje döngüsü içinde sürdürülebilirlik özellikleri barındırmaktadırlar. Bu amaç ve hedeflere ulaşmak için vakit, emek ve kaynak harcanan projeler, proje bittikten sonra sürdürülebilirlik anlamında değerlendirilmelidir. Çalışmaya konu edilen projenin sürdürülebilir hedefleri ile ilgili durumu bilinmemektedir.

Çalışmanın amacı Turizm Sektöründe İşverenlerin ve Çalışanların Uyum Yeteneklerinin Arttırılması Projesi'nin, hedeflerinin gerçekleşme potansiyelini ve sürdürülebilirliğini değerlendirmektir. AB müktesebatı kapsamında hazırlanıp yürütülen çok sayıda proje bulunmaktadır. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi amaçlanan TUYUP projesinde, sektörde istihdam edilen işgücünün uyum yetenekleri ile ilgili çalışmaların sürdürülebilir olması gerekmektedir. Bu sebeple projenin bu yönünü tespit etmek önem arz etmektedir. Çalışma TUYUP'un hedeflerinin sürdürülebilirlik özelliğini tespit etmesi açısından önemlidir.

Araştırma A.Ç.S.P.B otoritesinde imzalanan insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik projeler ile sınırlıdır. Araştırmanın örneklemi ise A.Ç.S.P.B ile K.T.B. arasında imzalanan TUYUP projesi oluşturmaktadır. TUYUP 2016 yılında tamamlanmış bir proje olduğu ve fiilen katılımcılar

ve yararlanıcılar ile görüşme mümkün olmadığı için araştırma nitel yöntem doküman taraması tekniği ile yapılmıştır. Proje ile ilgili bilgiler de projenin yararlanıcısı Kültür ve Turizm Bakanlığı arşivinde bulunmaktadır. Bu sebeple Turizm Sektöründe İşverenlerin ve Çalışanların Uyum Yeteneklerinin Arttırılması Projesi'nin (TUYUP) araştırılabilmesi için Ek: 1'de sunulan 02/11/2020 tarihli ve 15902422 sayılı Araştırma İzni alınarak, 03/11/2020 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'ne dilekçe ile müracaat edilmiştir. Ek: 2'de sunulan 10/11/2020 tarihli ve 849221 sayılı resmi yazı ile proje kapsamında istenen bilgiler ilgili Genel Müdürlük tarafından araştırmacılara gönderilmiştir.

4. BULGULAR

Proje altı temel bileşenden oluşmuştur.

- **Farkındalık Yaratma Çabaları:** Proje süresince açılış konferansı, genel bilgilendirme toplantıları, yeşil yıldız bilgilendirme toplantıları, değerlendirme toplantıları, kapanış konferansı, Web sayfasının hazırlanması ve işletilmesi, spot – film çalışmaları, sosyal medya çalışmaları ve etkinlikleri ile 30'u aşkın ilde 50'den fazla toplantı gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.
 - ✓ **Bileşenin Değerlendirilmesi:** Proje sonunda 30 ilde 44 toplantı gerçekleştirilmiştir, www.tuyup.turizm.gov.tr kurulmuş ve işletilmiştir, sosyal medya çalışmaları yürütülmüştür. 30 ilde 50 toplantı yapılması planlanmışken 44 toplantı yapılmıştır. Hedeflenen toplantıların %88'i gerçekleştirilmiştir.
- **Turizm Sektöründe İşgücü Analizi Çalışması:** T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İşletme Belgeli iş yerlerinde, yaklaşık 4000 işveren ve çalışanın katılımıyla çevrimiçi işgücü anketi yapılması hedeflenmiştir.
 - ✓ **Bileşenin Değerlendirilmesi:** 2. Bileşen hedefi doğrultusunda www.tuyup.turizm.gov.tr internet sitesinde çevrimiçi Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm İşletme Belgeli 2078 işletmeyi kapsayan "Turizm İşletme Belgeli Konaklama ve Yeme İçme Tesisleri İşgücü Araştırması" yapılmış ve sonuçları yine internet sitesinde yayınlanmıştır. Ancak site proje sonunda kapatılmış olduğundan analiz sonucuna ulaşılamamıştır.
- **Kupon Eğitim Programı:** Almanya'da kamu destekli eğitim programlarının büyük çoğunluğunda kullanılan eğitim kuponları; turizm sektöründe kullanılan hediye kuponu/çeki uygulamalarının "Özel Eğitim Kuponları" ile eğitim alanına uyarlanması ile katılımcıların eğitim, konaklama ve iase masraflarının karşılanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 180.000 saat mesleki eğitim ve yabancı dil kursu verilmesi planlanmıştır.
 - ✓ **Bileşenin Değerlendirilmesi:** Proje sonunda 49 sınıfta 689 yöneticiye 4.134 saat yönetici eğitimi, 353 sınıfta 4.679 çalışana 172.590 saat Ön Büro, Yabancı Dil, Servis, Mutfak, Hijyen ve İş Sağlığı, Davranış eğitimi gibi sektörün öncelikli talep ettiği eğitimler verilmiştir. Projenin pilot uygulamasında verilen eğitimler ile birlikte toplam 5.481 kişiye 181.824 saat eğitim verilmiştir. Eğitimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından proje kapsamında onaylanmış ve eğitim verme yetkisi verilen eğitim kurumları tarafından verilmiştir. Proje kapsamında akredite olan eğitim kurumları özel eğitim kuponları karşılığında eğitim vermişlerdir. Özel Eğitim Kuponları ile projeye katılan 890 kişinin 185.000 € tutarındaki Mesleki Yeterlilik sınav ve belgelendirme ücretleri proje tarafından karşılanmıştır. Elde edilen verilere göre 3.bileşen hedeflerine ulaşıldığı görülmüştür. Ancak, proje kapsamında verilecek eğitim ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı otelcilik ve turizm eğitimi veren resmi okullardan ve bünyesinde turizm fakültesi bulunan üniversitelerden eğitim hizmeti alınmadığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından akredite edilmiş

eğitim kurum ve kuruluşları eliyle eğitimlerin verildiği görülmüştür. Ayrıca çalışmaların hedef kitlesi Turizm Bakanlığı işletme belgeli tesisler olduğundan, belediye belgeli tesisler, misafirhaneler, uygulama otelleri gibi tesisler kapsam dışı kalmıştır. Sınırlı katılımcı olduğu ve Kültür ve Turizm Bakanlığı İşletme Belgeli tesisler proje kapsamında olduğu için projenin yaygınlaştırıldığı söylenememektedir.

- **Ortak Ağ Çalışması:** Ortak ağ hazırlanarak, 300 kişinin yararlanacağı eğitimlerin eğitimi programı için özel müfredat hazırlanması ve eğitimlerin seçimi hedeflenmiştir.
 - ✓ **Bileşenin Değerlendirilmesi:** Proje çerçevesinde 20/04/2015 – 23/04/2015 tarihleri arasında İzmir, Antalya ve Muğla’da; 10/12/2015 - 13/12/2015, 11/01/2016 - 26/01/2016 ve 16/02/2016 – 02/03/2016 tarihlerinde Antalya’da ve 06/03/2016 – 21/03/2016 tarihleri arasında Ankara’da 332 (55 Ön Büro, 50 Kat Hizmetleri, 63 Yiyecek – İçecek Servis ve 164 Yiyecek – İçecek Mutfak) eğiticinin katıldığı eğitici eğitimi yapılmıştır. Sektörün mevcut talepleri doğrultusunda uluslararası standartlara uyumlu müfredat oluşturulmuştur. www.tuyup.turizm.gov.tr sitesi ortak ağ olarak kullanılmıştır. 4.bileşenin hedeflerine ulaşıldığı görülmüştür.
- **Yeşil Yıldız Belgesi Farkındalık Arttırma Faaliyetleri:** Yenilenebilir enerji kullanımının arttırılması, atık yönetiminin uygulanması, çevre bilincinin arttırılması için 10 kentte 10 seminer ile 1000 katılımcıya ulaşılması, 15 en iyi uygulama merkezi seçimi ve 15 merkezden 10 çalışanın çevre dostu otel yönetimi konusunda eğitimi hedeflenmiştir.
 - ✓ **Bileşenin Değerlendirilmesi:** Proje kapsamında 10 ilde 10 bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Yapılan toplantılara 942 kişi katılmıştır. Yeşil Yıldız uygulamasına çevrimiçi başvuru için www.tuyup.org platformu oluşturulmuş ve ayrıntılı bilgi almak isteyen işletmeler için greenstar@tuyup.org ve info@tuyup.org e posta adresleri kullanılmıştır. Proje sona erdikten sonra platformlar da kapatılmıştır. 15 en iyi uygulama merkezi belirlenerek yeşil yıldız başvurularının yapılması sağlanmıştır. Bu tesislerden 12 tanesi Yeşil Yıldız Belgesi almaya hak kazanmışlardır. 2018 tarihinde Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisinde yayınlanan Konaklama İşletmelerinin Yeşil Yıldız Uygulamaları Kapsamında Çevre Duyarlılığının Değerlendirilmesi isimli çalışmada yazarlar, 31/05/2016 tarihli Kültür Turizm Bakanlığı verilerine göre 309 yeşil yıldız belgeli konaklama işletmesi olduğunu tespit etmişlerdir (Ertaş M., Kırlar Can B., Yeşilyurt H., Koçak N., 2018). Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın 02/11/2020 tarihli verilerine göre 460 Yeşil Yıldız Belgeli konaklama tesisi olduğu, 2016 yılında 3641 Turizm İşletme Belgeli konaklama tesisi varken 2020 yılında 5271 Turizm İşletme Belgeli konaklama tesisi olduğu görülmüştür (URL-3, 2020). Projenin sona erdiği 2016 yılında Yeşil Yıldız Belgeli işletmelerin toplam turizm işletme belgeli konaklama tesisleri içindeki payı %8,49 iken 2020 yılında %8,73 olmuştur. 5.bileşende belirtilen hedeflere ulaşıldığı görülmüştür. Ancak sürdürülebilirlik açısından yeşil yıldız uygulamalarının çok yaygınlaştırılmadığı sayısal verilerden anlaşılmıştır.
- **Turizm Sektörü Bilgi Bankası:** Hem proje süresince hem de sonrasında işletmelerin düzenli veri girişi sağlayabileceği çevrimiçi veri bankası ile sektördeki istihdam ve eğitim durumunun sistem üzerinden izlenebilmesi, web sayfası hazırlanması ve işgücü analizi için çevrimiçi veri giriş sistemi hedeflenmiştir.
 - ✓ **Bileşenin Değerlendirilmesi:** Proje faaliyetlerinin takibi ve organizasyonu amacıyla proje kapsamında www.tuyup.turizm.gov.tr online veri tabanı ve veri bankası oluşturulmuştur. Oluşturulan veri tabanı proje süresince işletildiği tespit edilmiştir.

Proje sonrasında da kullanılması hedeflenen çevrimiçi veri tabanı ve veri bankasının proje sonrasında kullanılmadığı görülmüştür.

Operasyonun tek lottan oluşan mal alımı bileşeni kapsamında yararlanıcı Bakanlığın 21 İl Müdürlüğüne bilgi teknolojileri ekipmanı alınmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Proje tamamlandıktan sonra, elde edilen verilere ulaşılamaması ve verilerin kullanılmaması projenin etkisini azaltmaktadır. Projelerde belirli bir süre içerisinde hedef ve amaçlara ulaşmakla birlikte sürdürülebilirlik de temel hedeftir. Tamamlanmış projeler ile ilgili verilerin kullanılmaması sürdürülebilirlik hedefini sekteye uğratmaktadır. Aynı zamanda projede yapılan bir uygulama benzer projede tekrar yapılarak emek ve vakit kayıpları yaşanmaktadır. Projelerde yapılan analiz sonuçlarının ve diğer dokümantasyonun güncellenerek kullanılmasının projenin sürdürülebilirliği için uygun olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle proje çıktılarının kalıcı olarak geleceğe aktarılması konusunda gerekli arşivleme önlemlerinin alınması elzemdir.

Çevre ile ilgili duyarlılıkların arttığı günümüzde Dünya ülkeleri otel işletmeleri ile ilgili çevreci uygulamaları teşvik etmek ve desteklemek için GreenGlobe, GreenKey, EnergyStar gibi çevre yönetim sistemi sertifikaları kullanmaktadır. Türkiye’de uygulanan Yeşil Yıldız sertifikalandırması için, TUYUP projesi kapsamında çalışma yapılmış olsa da çok yaygınlaşmadığı görülmektedir. İnsanoğlunun çevreyi hızla tükettiği günümüzde Yeşil Yıldız gibi çevreci uygulamaların yaygınlaştırılması, teşvik edilmesi ve sürdürülebilir olması gerekmektedir.

Fiziksel bir ihtiyaç olan dinlenme ihtiyacı, karşılanmadığında sağlık problemlerine yol açabilmektedir. Temel güdüsü dinlenme olan turizm hareketleri fiziksel bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu sebeple de turizm hareketlerine katılan kişi sayısı da artmıştır. Turizm emek yoğun bir sektördür. İnsana hizmet yine insan tarafından sunulmaktadır. Turizm arzı yaratan ülkeler sundukları hizmetlerin emek anlamında niteliğini arttırmak için turizm eğitimine önem vermektedir. Bu doğrultuda TUYUP projesinde uygulanan kupon eğitim sistemi, Türkiye için yeni bir model olmasına karşın uygulama devam etmemiştir. Turizm sektöründe istihdam edilen işgücünün niteliğini arttıracak her eğitim modeli mutlaka değerlendirilmeli ve devam ettirilmelidir.

Proje çıktılarının paylaşılması da irdelenmesi gereken başka bir konudur. Proje çıktıları proje hedefleri ile karşılaştırılmalıdır. Varsa aksaklıklar, nedenleri ortaya konularak tartışılmalıdır. Sonuç olarak, olumlu yaklaşımlarla başlatılan projelerin hedeflerini tam olarak gerçekleştirmeden ve sürdürülebilirlik özelliklerinden uzaklaşarak tamamlanması eleştirel bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ertaş M., Kırlar Can B., Yeşilyurt H. ve Koçak N. (2018). Konaklama İşletmelerinin Yeşil Yıldız Uygulamaları Kapsamında Çevre Duyarlılığının Değerlendirilmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(1), 102-119
- Eser, B. (2012). *Ekonomik Büyüme ve İstihdam İlişkisi: Türkiye Uygulaması*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gedik, S. (2010). *Türkiye'nin Tam Üyelik Sürecine AB Hibe Projelerinin Katkıları ve Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İdrisoğlu, C. (2016). *Turizm Sektöründe İstihdam Yapısı, Çalışan Sorunları ve Çözüm Önerileri; Alanya Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Metin, B. (2004). *Türkiye’de Aktif İşgücü Piyasaları ve Özel İstihdam Büroları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Turizm Sektöründe AB Projeleri: TUYUP Örneği

- Samırkaş Komşu, M ve Eban, F. (2020). Turizm Sektöründe İstihdam Edilen Personelin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma: Kahramanmaraş Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, (Özel Sayı 5), 1-17
- Sezgin, O.M. (2001), Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı. Ankara: Detay Yayıncılık
- Şahin, S., Ertogral, O. ve Yarıcı, M.A. (2019). Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Nüfusun İller Açısından Değişiminin (2007-2017) Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Analizi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 292-304
- Türk Dil Kurumu. (2020). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Yıldırım, A. (2014). *Kadın İşgücünde Arz-Talep ve İstihdam İlişkisi; Gaziantep İli Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Yozgat, U. (2000). Proje Yönetiminde Başarı. *Öneri Dergisi*, 3(13), 5-8

İnternet Kaynakları

- URL-1: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/09/20080922-3.htm> Erişim: 01/12/2020
- URL-2: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> Erişim: 05/03/2021
- URL-3: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2020-33792>. Erişim:05/03/2021
- URL-4: <http://www.yigm.ktb.gov.tr>. Erişim:01/12/2020
- URL-5: http://tubitak1000.org/files/proje_yazma_egitimi-1._bolum.pdf. Erişim:08/12/2020
- URL-6: <https://www.ab.gov.tr>. Erişim:02/12/2020
- URL-7: <https://www.gelecekturizmde.com/category/desteklenen-projeler/> Erişim: 05/03/2021